Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Нємця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
_____ Катерина КРАВЧЕНКО
“_28_”_серпня_2025 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань А. Освіта

спеціальність А4.07. Середня освіта (Географія)

освітня програма «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота»

факультет геології, географії, рекреації і туризму

2025 рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Катерина Олександрівна КРАВЧЕНКО, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця, декан факультету геології, географії, рекреації і туризму

Наталія Володимирівна ГУСЄВА, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця, гарант освітньо-професійної програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота»

Людмила Василівна КЛЮЧКО, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця

Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ Людмила НЄМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

«27» серпня 2025 р.

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота»

Гарант освітньо-професійної програми _____ Наталія ГУСЄВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

«27» серпня 2025 р.

ВСТУП

Наскрізна програма практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра предметної спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) галузі знань А Освіта, освітньої програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота».

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до Тимчасового стандарту вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Науково-педагогічна практика, вибірковий вид практики (педагогічна практика, виробнича практика або краєзнавчо-педагогічна практика – за вибором здобувача), фахова педагогічна практика та переддипломна практика Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна галузі знань А Освіта за предметною спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота» є важливою і невід'ємною складовою частиною навчального процесу з підготовки висококваліфікованих учителів географії, здатних поєднувати педагогічну, підприємницьку та краєзнавчу діяльність.

Головною умовою підготовки до практики є успішне оволодіння здобувачами другого рівня вищої освіти не лише теоретичними знаннями, але й вміннями застосовувати їх на практиці. **Основним завданням науково-педагогічної практики** є закріплення та поглиблення теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів у школах та в інших загальноосвітніх навчальних закладах; **вибіркового виду практики** – закріплення знань, одержаних під час вивчення дисциплін першого року навчання, набуття умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладацької, підприємницької та краєзнавчої роботи (здобувач обирає одну з трьох форм: педагогічну практику, зорієнтовану переважно на класну та позакласну роботу вчителя; виробничу практику, зорієнтовану переважно на екскурсійну та краєзнавчу діяльність; або краєзнавчо-педагогічну практику, зорієнтовану переважно на педагогічну та гурткову роботу в закладах позашкільної освіти краєзнавчого профілю); **фахової педагогічної практики** – оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної діяльності, засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок проведення шкільної (класної та позакласної) або позашкільної роботи географічного, підприємницького або краєзнавчого напрямів; **переддипломної практики** – поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану, дозбирання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи, що є заключною ланкою практичної підготовки магістрів середньої освіти за предметною спеціалізацією «Географія».

Наскрізна програма практики студентів за предметною спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота» другого (магістерського) рівня вищої освіти є основним навчально-методичним

документом, який визначає усі аспекти проведення практики. Саме вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання здобувачів.

1. Опис практик

1.1. **Метою практик** є формування та розвиток у здобувачів другого рівня вищої освіти професійних компетентностей, закріплення та поглиблення теоретичних знань, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів, практичної діяльності у предметній галузі викладацької, підприємницької та краєзнавчої роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, формування умінь та навичок самостійно і творчо застосовувати набуті знання у практичній діяльності за фахом, виконання навчальних, методичних, виховних та організаційних видів роботи; поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану та підготовка до виконання кваліфікаційної роботи магістра.

1.2. Види практик

Рік навчання	Назва практики	Кафедра, що забезпечує організацію	Тривалість практики	Семестр
1	Науково-педагогічна практика	Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця	180 год.	I
1	Вибірковий вид практики: педагогічна практика, виробнича практика або краєзнавчо-педагогічна практика (за вибором здобувача)	Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця	180 год.	II
2	Фахова педагогічна практика	Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця	300 год.	III
2	Переддипломна практика	Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця	300 год.	III

1.3. Основні завдання практик

- закріплення здобувачами отриманих теоретичних знань, одержаних під час вивчення загальних та спеціальних курсів у відповідності до навчального плану;

- закріплення здобувачами отриманих знань, умінь та навичок, формування професійних компетентностей учителя-географа, фахівця з підприємництва і фінансової грамотності, фахівця з краєзнавства;
- розвиток у здобувачів-практикантів інтересу до педагогічної роботи та методики викладання географічних дисциплін і курсу «Підприємництво та фінансова грамотність»;
- розвиток у здобувачів-практикантів інтересу до географічної, економічної та краєзнавчої роботи в закладах освіти, зокрема до розробки екскурсійних маршрутів, організації і проведення екскурсій;
- вивчення передового вітчизняного та світового педагогічного досвіду та його використання у професійній діяльності;
- формування психолого-педагогічної готовності до роботи з учнями з використанням сучасних освітніх технологій, методів і прийомів географічної, підприємницької та краєзнавчої діяльності;
- знайомство з конкретними умовами сучасної професійної педагогічної діяльності у закладах освіти різного типу;
- формування педагогічних здібностей на основі досвіду педагогічної практики та формування навичок самоосвіти і самовдосконалення;
- складання екскурсійних маршрутів, планів позакласних та позашкільних заходів і їх апробація, ознайомлення з особливостями сучасної краєзнавчої та екскурсійної справи;
- виконання конкретного обсягу роботи на робочому місці з метою закріплення професійних компетентностей;
- формування навичок самостійного вирішення практичних завдань, здатності до креативного критичного мислення; розвиток здатності вирішувати дослідницькі (практичні та теоретичні) задачі в галузі середньої освіти (Географія);
- поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами протягом усіх років навчання, підготовка до самостійної, пошукової роботи в галузі середньої освіти (Географія), дозбирання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи;
- поглиблення навичок самостійної дослідницької роботи та навичок роботи з довідковою та спеціалізованою літературою, статистичними та геопросторовими даними;
- практичне використання сучасних технологій, методів та методик навчальної, підприємницької і краєзнавчої діяльності;
- розвиток творчих здібностей здобувачів.

1.4. Характеристика практик

Рік навчання	Назва практики	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр	Форма контролю
1	Науково-педагогічна практика	6	180	I	Екзамен
1	Вибірковий вид практики: педагогічна практика, виробнича практика або краєзнавчо-педагогічна практика (за вибором здобувача)	6	180	II	Залік
2	Фахова педагогічна практика	10	300	III	Екзамен
2	Переддипломна практика	10	300	III	Екзамен

Усі види практик є нормативними (обов'язковими) компонентами освітньо-професійної програми, окрім вибіркового виду практики (ВК6), який є вибірковим компонентом: здобувач обирає одну з трьох форм – педагогічну практику, виробничу практику або краєзнавчо-педагогічну практику.

1.5. Заплановані результати практик

(рівень знань, умінь, навичок, яких здобувачі мають досягти на кожному етапі практики) згідно з вимогами освітньо-професійної програми – набуття здобувачами компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні задачі та практичні проблеми в галузі середньої (у т.ч. профільної) освіти (за предметною спеціальністю Географія) та дослідницько-інноваційної діяльності з географії, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних освітніх та географічних знань, професійну практику, постійне самонавчання за умови комплексності та невизначеності умов організації освітньо-виховного процесу в закладах середньої (в т.ч. профільної) освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні наукові погляди (інформаційно-цифрова компетентність).

ЗК02. Здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати й організовувати дослідження за прикладною тематикою в освітній та географічній галузях, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог (здатність до навчання впродовж життя).

ЗК03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя (здатність до навчання впродовж життя).

ЗК04. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, конструктивної та безпечної взаємодії з іншими людьми, зокрема, учасниками освітнього процесу (емоційно-етична компетентність, компетентність педагогічного партнерства).

ЗК05. Навички використання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації державною та іноземною мовами в галузі географічної освіти; вміння постійно збагачувати власне мовлення (мовно-комунікативна компетентність).

ЗК06. Здатність застосовувати знання сфери навчання у практичних ситуаціях: використання географічної термінології та номенклатури в освітньому процесі, уміння донести знання до нефахівців, ефективно і вільно передавати їх письмовими, усними, візуальними, цифровими засобами (предметно-методична компетентність, інформаційно-цифрова компетентність).

ЗК07. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти навичками пошуку, оброблення та критичного аналізу інформації з різних джерел; використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) ресурси (інформаційно-цифрова компетентність).

ЗК08. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина, на основі етичних міркувань (мотивів) відносно інших людей і відносно природи; здатність усвідомлювати свої емоції, потреби та емоційні стани інших учасників освітнього процесу, керувати власними емоціями (психологічна компетентність, емоційно-етична компетентність).

ЗК09. Дослідницька компетентність, здатність до адаптації та дії в нових ситуаціях: здатність використовувати науковий інструментарій для проведення теоретичних та експериментальних досліджень у навчальній та професійній діяльності, здатність до генерування та практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик; уміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них, здатність до ініціативності та підприємливості.

ЗК10. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності, відповідальне ставлення до обов'язків. Уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу (предметно-методична компетентність, організаційна компетентність).

Спеціальні (фахові) компетентності, спільні для спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) (СК):

СК01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу (предметно-методична компетентність).

СК02. Здатність проєктувати та організувати освітній процес, підбирати та реалізовувати форми, методи і засоби навчання, що спрямовані на розвиток здібностей учнів на основі психолого-педагогічної характеристики класу з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей учнів, осіб з особливими освітніми потребами (організаційна компетентність, інклюзивна компетентність).

СК03. Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу у закладах середньої освіти (психологічна компетентність).

СК04. Здатність формувати ключові і предметні компетентності учнів профільної старшої школи та реалізувати наскрізні змістові лінії засобами навчання (предметно-методична компетентність).

СК05. Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності, формувати позитивну пізнавальну мотивацію дитини до саморозвитку і навчання (психологічна компетентність).

СК06. Здатність виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, формування їхньої культури та підготовки до вибору життєвого шляху (компетентність педагогічного партнерства).

СК07. Здатність реалізувати профорієнтаційну роботу з учнями, що завершують навчання за циклом повної загальної середньої освіти, проєктувати й здійснювати позакласну роботу з предмету (організаційна компетентність).

СК08. Усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати професійну саморегуляцію, отримувати від колег та надавати їм підтримку в професійному розвитку, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії (здатність до навчання впродовж життя).

СК09. Здатність комунікувати зі спільнотами державною мовою, формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння й навички учнів, створювати рівноправне, справедливе та безпечне для їх здоров'я освітнє середовище, аргументовано переконувати колег у правильності пропонованого рішення, вміння донести до інших свою позицію (мовно-комунікативна компетентність, здоров'язбережувальна компетентність).

СК10. Здатність комплексно планувати, організувати та здійснювати навчальні проєкти, вести аналітичну звітну документацію та презентації, прогнозувати результати освітнього процесу, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, оцінювати й аналізувати результати навчання учнів (прогностична компетентність, оцінювально-аналітична компетентність).

Спеціальні (предметні) компетентності (ПК):

ПК01. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

ПК02. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному) (інформаційно-цифрова компетентність).

ПК03. Здатність застосовувати професійні знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів; орієнтуватися в світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення й актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності (предметно-методична компетентність; здатність до навчання впродовж життя).

ПК04. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах; пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей у світі, регіонах, країнах.

ПК05. Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у закладах повної загальної середньої освіти (зокрема профільної) (предметно-методична компетентність).

ПК06. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України, її окремих адміністративних одиниць.

ПК07. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

ПК08. Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, значення для суспільства.

ПК09. Здатність виконувати педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ПК10. Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту (предметно-методична компетентність).

ПК11. Здатність організовувати та проводити краєзнавчо-туристичну діяльність (організаційна компетентність).

ПК12. Здатність використовувати географічні інформаційні технології для вирішення дослідницьких завдань у галузі географічної освіти, економічної та соціальної географії (інформаційно-цифрова компетентність).

ПК13. Здатність проводити комплексний географічний аналіз соціально-економічних об'єктів і процесів на різних рівнях просторової організації.

Досягнення програмних результатів навчання (ПР):

ПР01. Володіє основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою з предметної спеціальності, знаннями про ведення ділової документації у різних типах закладів середньої та позашкільної освіти; уміє викладати, фахово спілкуватися, вступати у диспут, брати участь в обговоренні, записувати тексти географічної спрямованості, презентації уроків географії державною мовою (в окремих випадках – іноземною) із залученням наукового глосарія, сучасної географічної номенклатури.

ПР02. Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію.

ПР03. Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівні повної загальної середньої освіти, профільної освіти).

ПР04. Здатний висловлювати власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

ПР05. Ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПР06. Має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПР07. Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності, застосовувати державну та іноземну мови у професійній діяльності.

ПР08. Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики, форми, методи і прийоми навчання для формування предметних компетентностей учнів за умови профільної середньої освіти і здійснює самоаналіз ефективності уроків.

ПР09. Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній краєзнавчій роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

ПР10. Здатний проєктувати рівноправне, справедливе, психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.

ПР11. Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

ПР12. Володіє знаннями про організацію, управління, нормативно-правове забезпечення, соціально-економічні та культурні умови діяльності в освітніх установах.

ПР13. Здатний самостійно організовувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання.

ПР14. Володіє критичним осмисленням проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей.

ПР15. Знає та розуміє спеціалізовані концептуальні знання, основні теоретико-методологічні проблеми географії, підприємницької діяльності та краєзнавства, теорії освіти, передових психолого-педагогічних технологій на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.

ПР16. Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПР17. Застосовує понятєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.

ПР18. Розуміє та характеризує сутність, класифікацію, чинники, закономірності розвитку глобальних фізико-географічних та суспільно-просторових процесів, глобальних проблем людства.

ПР19. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПР20. Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії; генерує оригінальні ідеї щодо здійснення освітнього процесу, які можуть бути реалізовані як у знайомих, так і у незнайомих ситуаціях.

ПР21. Самостійно збирає, обробляє, аналізує і систематизує наукову, науково-популярну та технічну інформацію з різних джерел під час проведення профільних досліджень; обґрунтовує доцільність її використання у наукових дослідженнях та на уроках географії.

ПР22. Самостійно здійснює фізико-географічні й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в школі та для позашкільної краєзнавчої роботи.

ПР23. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми повної загальної середньої освіти, зокрема профільної, з географії.

ПР24. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (зокрема інформаційно-комунікаційні технології).

ПР25. Дотримується сам (зокрема під час практик) та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

ПР26. Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу.

ПР27. Використовує географічні інформаційні технології для вирішення освітніх та дослідницьких завдань у галузі географії.

ПР28. Володіє сучасними методами, формами організації та засобами науково-дослідницької діяльності, прийомами наукового аналізу соціально-економічних об'єктів і процесів на різних рівнях просторової організації.

ПР29. Здійснює організацію краєзнавчої роботи в освітніх закладах різного типу.

Розподіл компетентностей і програмних результатів навчання за окремими видами практик наведено в робочих програмах відповідних практик та в матриці відповідності компетентностей і результатів навчання компонентам освітньо-професійної програми.

2. Зміст практик

2.1. Науково-педагогічна практика

Мета: закріплення та поглиблення теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів у школах та в інших загальноосвітніх навчальних закладах.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до здобувачів змісту індивідуальних завдань. Видача щоденників практики.

Розділ 1. Підготовчий етап науково-педагогічної практики. Здобувач з'ясовує функції, мету, завдання практики; вивчає нормативно-правові документи, які регламентують діяльність учителя в ході освітнього процесу (Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», чинні листи МОН України та ІМЗО щодо викладання навчальних предметів, Концепцію Нової української школи тощо); ознайомлюється з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra, STEM-освітою; вивчає світовий та вітчизняний педагогічний досвід, статті у фахових виданнях і тези доповідей конференцій, присвячені методиці викладання географії та курсу «Підприємництво та фінансова грамотність»; складає бібліографічний список літератури.

Розділ 2. Ознайомлення з документацією вчителя та класного керівника, підготовка розробок уроку. Здобувач ознайомлюється з організаційною, навчально-методичною роботою вчителя географії, відвідує його заняття; працює з навчальними планами, календарним і поурочним плануванням, класними журналами; складає розгорнутий план-конспект заняття, обговорює його з керівником практики, готує методичні та дидактичні матеріали.

Розділ 3. Проведення залікових уроків та оформлення звітності. Здобувач проводить заняття згідно складеного плану, відвідує заняття інших практикантів, бере участь у їх обговоренні; проводить заняття з контролю отриманих знань, здійснює анонімне опитування щодо доступності викладеного матеріалу та аналізує результати; оформлює звіт з практики; захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

2.2. Вибірковий вид практики (за вибором здобувача): педагогічна практика, виробнича практика або краєзнавчо-педагогічна практика

Здобувач обирає одну з трьох форм вибіркової практики. Усі форми мають спільну мету – закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної діяльності, засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладацької, підприємницької та краєзнавчої роботи, – але відрізняються змістовим акцентом: педагогічна практика орієнтована переважно на класну та позакласну роботу вчителя географії, виробнича практика – переважно на екскурсійну, краєзнавчу та масову позашкільну роботу, краєзнавчо-педагогічна практика – переважно на педагогічну (гурткову) та масову краєзнавчу роботу в закладах позашкільної освіти краєзнавчого профілю.

Варіант 1. Педагогічна практика

Мета: оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної діяльності, засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладання географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», а також позакласної (позашкільної) краєзнавчої роботи.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики, її структурою та термінами проходження. Інструктаж з техніки безпеки, охорони праці та правил поведінки на базі практики. Отримання індивідуальних завдань. Видача щоденників практики.

Розділ 1. Підготовчий етап практики. Вивчення нормативно-правових документів, які регламентують діяльність учителя; ознайомлення з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra, STEM-освітою; вивчення світового та вітчизняного педагогічного досвіду за напрямом практики; ознайомлення з діяльністю бази практики (назва, юридична адреса, підпорядкованість, структура, мета та завдання діяльності, статут тощо), складання її стислої характеристики.

Розділ 2. Ознайомлення з документацією вчителя та класного керівника. Здобувач ознайомлюється з формами та методами класної й позакласної роботи вчителя географії та/або підприємництва і фінансової грамотності, класного керівника, відвідує його заняття; працює з навчальними планами, календарним і поурочним плануванням, класними журналами.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання. Здобувач виконує посадові обов'язки за фахом; відвідує уроки з географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», здійснює їх педагогічний аналіз; готує методичну розробку уроку згідно з календарно-тематичним плануванням, за можливості проводить підготовлений урок і робить його самоаналіз; виконує індивідуальне завдання (одне на вибір: розробка екскурсійного маршруту та плану екскурсії; розробка позакласного виховного заходу; розробка освітнього квесту з використанням краєзнавчих матеріалів; розробка соціального/волонтерського проєкту; складання навчально-методичного комплекту для шкільної гри тощо) з подальшим самоаналізом його проведення; оформлює щоденник та звіт з практики; захищає результати практики на засіданні кафедри.

Варіант 2. Виробнича практика

Мета: закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної і науково-педагогічної діяльності, засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладацької та краєзнавчої роботи, зокрема з розробки екскурсійних маршрутів, організації і проведення екскурсій, розробки і проведення тематичних виховних заходів з географічного, підприємницького або краєзнавчого напрямів у закладах освіти. Під час проходження виробничої практики здобувач стає учасником практичної діяльності, спостерігає й аналізує різні сторони роботи фахівців-практиків у галузі географії, підприємництва і краєзнавства, вчиться проводити масову роботу з географії, підприємництва та краєзнавства серед учнівської молоді.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до здобувачів змісту індивідуальних завдань. Видача щоденників практики.

Розділ 1. Підготовчий етап практики. Здобувач вивчає нормативно-правові документи, які регламентують освітній процес (Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», чинні листи МОН України та ІМЗО щодо викладання навчальних предметів та розвитку STEM-освіти, методичні рекомендації щодо організації освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти, Концепцію Нової української школи тощо); ознайомлюється з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra, STEM-освітою.

Розділ 2. Знайомство із закладом освіти – базою практики. Здобувач знайомиться з діяльністю бази практики (закладу освіти – середньої, позашкільної, неперервної тощо): назва, юридична адреса, підпорядкованість, структура, мета та завдання діяльності; знайомиться з особливостями навчально-виховної, методичної, масової роботи з географії, підприємництва і фінансової грамотності, краєзнавства серед учнівської молоді з фіксацією власних спостережень у щоденнику.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання. Здобувач вивчає світовий та вітчизняний педагогічний досвід, статті у фахових виданнях та тези доповідей конференцій, присвячені методиці викладання, педагогічній майстерності, розробці екскурсійних маршрутів, організації і проведенню екскурсій, розробці і проведенню тематичних виховних заходів з географічного, підприємницького або краєзнавчого напрямів; виконує посадові обов'язки за фахом; виконує індивідуальне завдання: а) розробляє екскурсійний маршрут та план екскурсії по Харкову або Харківській області, проводить розроблену екскурсію, здійснює самоаналіз проведеної екскурсії; б) розробляє позакласний виховний захід на актуальну тему з географічного, підприємницького або краєзнавчого напрямів, готує методичні та дидактичні матеріали, проводить захід, здійснює самоаналіз; відвідує заходи інших практикантів та бере участь в їх обговоренні; оформлює звітність (щоденник, індивідуальне завдання, висновки щодо проходження практики); захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

Варіант 3. Краєзнавчо-педагогічна практика

Мета: оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної та краєзнавчої діяльності; засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок практичної педагогічної роботи у закладах позашкільної освіти краєзнавчого профілю; формування психолого-педагогічної готовності до роботи з учнівською молоддю засобами краєзнавчої діяльності.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики, її структурою та термінами проходження. Інструктаж з техніки безпеки, охорони праці та правил поведінки на базі практики. Отримання індивідуальних завдань. Видача щоденників практики.

Розділ 1. Підготовчий етап практики. Здобувач самостійно опрацьовує нормативно-правові документи, які регламентують діяльність закладів позашкільної освіти (Закон України «Про освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту» – в частині взаємодії позашкільної та загальної середньої освіти, чинні листи МОН України та ІМЗО щодо розвитку STEM-освіти, Концепцію Нової української школи – в частині позашкільної освіти та виховної роботи); опрацьовує зразки навчально-методичної документації закладів позашкільної освіти краєзнавчого профілю (навчальні плани та освітні програми гуртків, календарно-тематичне та поурочне планування керівника гуртка, журнал обліку роботи гуртка, документи з безпеки під час туристських походів та масових заходів); ознайомлюється з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra.

Розділ 2. Знайомство із закладом позашкільної освіти – базою практики. Здобувач знайомиться з діяльністю бази практики (назва, юридична адреса, підпорядкованість, структура, мета та завдання діяльності тощо), складає її стислу характеристику; знайомиться з відділом (підрозділом), у якому проходить практику (назва, мета та завдання діяльності), посадовими обов'язками працівників.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання. Здобувач виконує посадові обов'язки за фахом; розробляє програму (план роботи) краєзнавчого гуртка – назву, тип та профіль (туристсько-краєзнавчий, природничо-географічний, культурно-краєзнавчий тощо), цільову аудиторію, мету та завдання діяльності, форми та методи роботи, режим роботи, очікувані результати, орієнтовне тематичне планування (не менше 10-12 тем), матеріально-технічне та інформаційне забезпечення, – а також методичну розробку одного заняття гуртка на основі цієї програми з обов'язковим інтерактивним елементом; за погодженням з керівником від бази практики виконує одне індивідуальне завдання на вибір: а) розробляє туристично-освітній квест для учнівської молоді з використанням краєзнавчих матеріалів Харківщини або іншого регіону (методична картка, сценарій, карта-схема маршруту, дидактичні матеріали) та проводить його; б) розробляє та проводить онлайн-вікторину краєзнавчо-географічного змісту (методична картка, сценарій проведення, банк запитань, презентаційний або інший візуальний супровід); здійснює самоаналіз проведених заходів; оформлює щоденник та звіт з практики; захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

2.3. Фахова педагогічна практика

Мета: закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної діяльності; засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок проведення шкільної (класної та позакласної) або позашкільної роботи географічного, підприємницького або краєзнавчого напрямів у школах та в інших загальноосвітніх закладах.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Видача щоденників практики.

Розділ 1. Підготовчий етап практики. Вивчення нормативно-правових документів, які регламентують діяльність учителя в ході освітнього процесу; вивчення світового та вітчизняного педагогічного досвіду, статей у фахових виданнях і тез доповідей конференцій, присвячених методиці проведення шкільної (класної та позакласної) або позашкільної роботи географічного, підприємницького або краєзнавчого напрямів; складання бібліографічного списку літератури.

Розділ 2. Знайомство із закладом освіти – базою практики. Здобувач знайомиться з діяльністю бази практики (назва, юридична адреса, підпорядкованість, структура, мета та завдання діяльності, статут тощо), складає її стислу характеристику; знайомиться з особливостями навчально-виховної, методичної, масової роботи з географії, підприємництва і фінансової грамотності, краєзнавства серед учнівської молоді з фіксацією власних спостережень у щоденнику; ознайомлюється з навчальними планами, календарним і поурочним плануванням, класними журналами.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання. Здобувач виконує посадові обов'язки за фахом; відвідує уроки з географії та/або курсу «Підприємництво і фінансова грамотність», здійснює їх педагогічний аналіз; готує методичну розробку уроку, проводить його та здійснює самоаналіз; виконує одне індивідуальне завдання на вибір, бажано в межах теми магістерського дослідження (розробка плану роботи шкільного географічного/підприємницького/краєзнавчого гуртка з проведенням одного заняття; складання плану тижня географії з проведенням тематичного заходу; складання плану дня туризму до Всесвітнього дня туризму з проведенням краєзнавчо-туристичного заходу; розробка освітнього квесту; розробка соціального/волонтерського проєкту тощо) з подальшим самоаналізом; оформлює звіт з практики (характеристика бази практики, методична розробка уроку, індивідуальне завдання, висновки щодо проходження практики); захищає результати практики на засіданні кафедри.

2.4. Переддипломна практика

Мета: поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану, дозбирання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи. Переддипломна практика, яка проводиться перед виконанням кваліфікаційної роботи, є заключною ланкою практичної підготовки фахівців – магістрів середньої освіти за предметною спеціалізацією «Географія».

Організаційно-підготовчий етап. Установча конференція. Ознайомлення з метою, завданнями, структурою та змістом практики, вимогами до її проходження та звітної

документації. Визначення індивідуального завдання з практики відповідно до тематики кваліфікаційної роботи. Надання методичних рекомендацій щодо проходження практики. Інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Планування індивідуальної дослідницької діяльності. Видача щоденників практики.

Основний етап переддипломної практики передбачає завершення збору, систематизації, оброблення, аналізу та інтерпретації матеріалів дослідження; узагальнення отриманих результатів; формулювання висновків і практичних рекомендацій; підготовку картографічного, графічного, статистичного та іншого ілюстративного матеріалу; завершення оформлення тексту та додатків кваліфікаційної роботи; підготовку доповіді та презентації результатів дослідження для попереднього захисту. Упродовж практики здобувач веде щоденник, у якому відображає зміст і результати виконаної роботи, етапи реалізації індивідуального завдання та роботи над кваліфікаційним дослідженням.

Підсумковий етап включає завершення та оформлення звітної документації, представлення результатів проходження практики, проведення заключної конференції та попереднього захисту кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри.

3. Вимоги до баз практик

Практика проводиться на базах практики, які забезпечують виконання робочої програми практики для відповідних рівнів вищої освіти, або в підрозділах ХНУ імені В. Н. Каразіна, що відповідають вимогам до баз практики. Облік підприємств, установ та організацій, що залучаються для проведення практики здобувачів Університету, здійснюється відповідно до договорів із ними – незалежно від організаційно-правових різновидів і форм власності. Підприємства, установи та організації, які залучаються для проведення практики, повинні відповідати таким вимогам: наявність структур, що відповідають спеціальності, за якою здійснюється підготовка фахівців; забезпечення кваліфікованого керівництва практикою здобувачів; надання здобувачам на час практики робочих місць; надання здобувачам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання робочої програми практики.

Здобувачі можуть самостійно, за погодженням із керівником практики від кафедри, підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання.

1. Науково-педагогічна практика – базами практики є заклади загальної середньої освіти, з якими укладено договір про проведення практики. За додатковими угодами за згодою здобувача і керівника можливе проведення практики в іншому закладі освіти, який відповідає вимогам.

2. Вибірковий вид практики (педагогічна практика / виробнича практика / краєзнавчо-педагогічна практика) – базами практики для всіх трьох варіантів виступають заклади загальної середньої освіти I-III ступенів, заклади вищої освіти I-II рівнів акредитації, заклади позашкільної та неперервної освіти (зокрема заклади краєзнавчого профілю – центри туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді тощо), заклади у галузі управління освітою, інші установи, профіль роботи яких збігається з фахом і з якими укладено договір про проведення практики. За умови неможливості проходження практики на базі зазначених установ (суворі карантинні обмеження, правовий режим

воєнного стану тощо) здобувач прикріплюється до кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця ХНУ імені В. Н. Каразіна.

3. Фахова педагогічна практика – базами практики виступають у першу чергу заклади загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів, а також заклади вищої освіти І-ІІ рівнів акредитації, заклади позашкільної і неперервної освіти, заклади у галузі управління освітою, інші установи, профіль роботи яких збігається з фахом і з якими укладено договір. За умови неможливості проходження практики на базі зазначених установ здобувач прикріплюється до кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця ХНУ імені В. Н. Каразіна.

4. Переддипломна практика – базою проведення є кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця факультету геології, географії, рекреації і туризму ХНУ імені В. Н. Каразіна. Підприємства, установи, організації, які залучаються для проведення переддипломної практики, повинні відповідати таким вимогам: наявність структур, що відповідають спеціальності, за якою здійснюється підготовка фахівців; забезпечення кваліфікованого керівництва практикою; надання здобувачам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання робочої програми практики. Базами проведення переддипломної практики є заклади вищої освіти різних рівнів акредитації, загальноосвітні і спеціальні навчальні заклади, позашкільні навчальні заклади.

4. Організація проведення та керівництво практиками

Відповідальність за організацію та проведення практики здобувачів Університету покладено на проректора з науково-педагогічної роботи (згідно з розподілом обов'язків). Загальну організацію практики здобувачів та контроль за її проведенням здійснює Центр розвитку кар'єри ХНУ імені В. Н. Каразіна. Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики здійснюють завідувачі відповідних кафедр. До керівництва практикою залучаються досвідчені науково-педагогічні працівники. Для організації та проходження практики можуть використовуватися ресурси системи дистанційного навчання.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики, є: розробка наскрізних та робочих програм практики; розробка критеріїв оцінювання практики здобувачів; укладання договорів про проведення практики між Університетом та підприємством, установою, організацією; визначення баз практики; розподіл здобувачів за базами практики; призначення керівників практики; складання тематики індивідуальних завдань на практику; підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Основним організаційно-методичним документом, що регламентує діяльність здобувачів і керівників практики, є наскрізна програма практики, яка відповідає вимогам освітньо-професійної програми підготовки магістрів за предметною спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота».

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри і видається кожному здобувачу не пізніше, ніж за тиждень до початку практики, з урахуванням конкретних умов та можливостей бази практики. До початку практики здобувачі повинні

пройти інструктаж з охорони праці, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, з порядком отримання документації та матеріалів. На здобувачів, які проходять практику на підприємстві, в установі, організації, поширюється законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

Наказом проректора з науково-педагогічної роботи Університету про проведення практики здобувачів визначаються: вид, терміни та місце проведення практики; список здобувачів, яких направлено на практику; навчально-методичний керівник практики, керівник практики від факультету та керівник практики здобувачів від кафедри; терміни проведення та оцінювання практики; терміни звітування про результати проведення практики.

Керівник практики здобувачів від кафедри: розробляє та погоджує із завідувачем кафедри тематику індивідуальних завдань на практику; до початку практики проводить зі здобувачами вступний інструктаж з охорони праці з оформленням аркушу реєстрації; узгоджує із керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики; видає здобувачам індивідуальні завдання у встановлений строк; засвідчує відповідність баз практик критеріям її проведення; бере участь у розподілі здобувачів за місцями практики; здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проведення; надає методичну допомогу здобувачам під час виконання індивідуальних завдань і збирання матеріалів; проводить консультації щодо обробки та використання зібраного матеріалу для звіту; інформує здобувачів про порядок подання звітів; у складі комісії приймає захист звітів здобувачів про практику та оцінює результати практики; здає звіти здобувачів про практику на кафедру.

Здобувачі, проходячи практику, зобов'язані: до початку практики пройти інструктаж з охорони праці; одержати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення документів; своєчасно прибути на базу практики; у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені робочою програмою практики; дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку бази практики; нести відповідальність за виконану роботу; своєчасно виконати програму практики та подати звіт у повному обсязі керівнику практики від кафедри.

5. Форма підведення підсумків практик, методи контролю та схема нарахування балів

Після завершення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звітності – подання звіту, підписаного й оціненого керівником бази практики, у друкованому або електронному вигляді. Звіт разом з іншими документами, передбаченими робочою програмою практики (щоденник практики, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики здобувачів від кафедри. Звіт має містити відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури. Звіт оформлюється за вимогами, встановленими робочою програмою практики та методичними рекомендаціями кафедри.

Звіт захищається здобувачем у комісії, що призначається завідувачем кафедри. До складу комісії можуть входити керівник практики від факультету, керівник практики здобувачів від кафедри, керівник практики від бази практики (за можливості) та інші. Комісія здійснює оцінювання результатів практики здобувачів за дворівневою або чотирирівневою шкалою у терміни, встановлені відповідним наказом. Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри.

Науково-педагогічна практика

Індивідуальне завдання передбачає підготовку звіту, де детально висвітлено всі види робіт, проведених здобувачем, план-конспект освітнього заходу та мультимедійну презентацію (з дублюванням на електронному носії). Схема нарахування балів: за звітну документацію – до 60 балів (підготовка плану-конспекту уроку – до 30 б.; підготовка мультимедійної презентації – до 10 б.; оформлення звіту – до 10 б.; грамотність оформлення тексту – до 5 б.; якість оформлення графічного та картографічного матеріалу – до 5 б.); за захист результатів практики – до 40 балів (якість і повнота розкриття теми під час виступу – до 15 б.; якість і дотримання структури презентації – до 10 б.; дотримання регламенту – до 5 б.; відповіді на запитання – до 5 б.; участь у дискусії – до 5 б.). Максимально можлива оцінка – 100 балів, мінімальна оцінка за практику – 50 балів.

Вибірковий вид практики

Варіант 1. Педагогічна практика

Звіт з практики має включати виконання всіх завдань, передбачених програмою практики: характеристику бази практики, методичну розробку уроку, виконане індивідуальне завдання, заповнений щоденник практики, висновки щодо проходження практики. Оцінювання здійснюється за дворівневою шкалою («зараховано» / «не зараховано») з урахуванням повноти виконання програми практики, якості звітної документації та результатів захисту звіту на засіданні кафедри.

Варіант 2. Виробнича практика

Звіт з практики має включати щоденник практики, індивідуальне завдання та висновки щодо проходження практики. Схема нарахування балів (за звітну документацію, всього 100 балів): підготовка екскурсійного маршруту – до 20 б.; розробка плану екскурсії та її проведення, підготовка фотозвіту, самоаналіз проведеної екскурсії – до 25 б.; розробка позакласного виховного заходу і його проведення, підготовка методичних та дидактичних матеріалів, підготовка фотозвіту, самоаналіз проведеного заходу – до 25 б.; оформлення звіту з практики згідно з наданими вимогами – до 20 б.; захист результатів практики на засіданні кафедри – до 10 б. До захисту допускаються здобувачі, які виконали програму практики та представили звіт за встановленою формою. Оцінювання здійснюється за дворівневою шкалою («зараховано» – від 50 балів і вище; «не зараховано» – менше 50 балів).

Варіант 3. Краєзнавчо-педагогічна практика

Звіт з практики має включати щоденник практики, характеристику бази практики, програму (план роботи) краєзнавчого гуртка з методичною розробкою заняття, виконане індивідуальне завдання (туристично-освітній квест або онлайн-вікторина) з повним комплектом матеріалів, висновки щодо проходження практики. Схема нарахування балів (за звітну документацію, всього 100 балів): щоденник практики – до 10 б.; характеристика бази практики – до 10 б.; програма гуртка з методичною розробкою заняття – до 30 б.;

виконане індивідуальне завдання з повним комплектом матеріалів (сценарій квесту або вікторини, карта-схема, дидактичні матеріали) – до 30 б.; висновки щодо проходження практики – до 10 б.; захист результатів практики на засіданні кафедри – до 10 б. До захисту допускаються здобувачі, які виконали програму практики та представили звіт за встановленою формою. Оцінювання здійснюється за дворівневою шкалою («зараховано» – від 50 балів і вище; «не зараховано» – менше 50 балів).

Фахова педагогічна практика

Звіт з практики має включати: характеристику бази практики, методичну розробку уроку з географії або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», виконане індивідуальне завдання, висновки щодо проходження практики. Схема нарахування балів: за звітну документацію – 100 балів, зокрема виконання обов'язків за фахом та всіх завдань практики – до 70 балів (у т. ч. оцінка керівника практики від бази практики – до 10 б., оцінка керівника практики від університету – до 60 б.: теоретико-методичний рівень виконання завдань – до 30 б., практичний рівень виконання завдань – до 30 б.); оформлення звіту згідно з наданими вимогами – до 15 балів; захист результатів практики на засіданні кафедри – до 15 балів. До захисту допускаються здобувачі, які виконали програму практики та представили звіт за встановленою формою.

Переддипломна практика

Атестація за підсумками переддипломної практики здійснюється на підставі звіту здобувача про результати проходження практики та відгуку керівника практики. Звіт являє собою підготовлений до попереднього захисту робочий варіант кваліфікаційної роботи магістра, який має містити вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел та (за необхідності) додатки. За результатами практики здобувач готує доповідь та презентацію кваліфікаційної роботи для попереднього захисту, який проводиться на засіданні кафедри. При оцінюванні результатів переддипломної практики враховуються: повнота і якість виконання програми практики; якість оформлення звітних матеріалів; захист звіту (доповідь, відповіді на запитання); ставлення здобувача-практиканта до роботи (старанність, організованість, дисциплінованість, ініціативність, креативність).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка (чотирирівнева шкала)	Оцінка (дворівнева шкала)
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

6. Рекомендована література

Основна література

- Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія. Довідник, тестові завдання. За ред. С. Г. Коберніка. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2020. 888 с.
- Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія: комплексне видання. Київ : Літера, 2020. 480 с.
- Кобернік С. Г. Науково-методичні засади географічної освіти в основній школі : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 346 с.
- Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Скуратович О. Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник. За ред. С. Г. Коберніка. Київ : Навчальна книга, 2005. 319 с.
- Лаврук М. М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та індивідуальні дослідження студентів : навчальний посібник. Львів, 2023. 144 с.
- Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 384 с.
- Методика викладання географії. Упорядк. Н. Муніч, В. Серебрій. Київ : Ред.загальнопед.газ., 2005. 146 с.
- Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Харків : ВГ «Основа», 2016. 112 с.
- Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі. Київ, 2004. 228 с.
- Олішевська Ю. А. Шкільне географічне краєзнавство: навчальний посібник. Київ: «ФОП Кравченко», 2020. 175 с.
- Організаційно-екскурсійна діяльність : конспект лекцій. Укладач Т. Л. Повалій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 173 с.
- Основи краєзнавства: підручник. НАН України, Національна спілка краєзнавців України, за ред. О. П. Реєнта; вид. 2-ге, доп. Київ, 2021. 376 с.
- Поколодна М. М. Організація екскурсійної діяльності: підручник. Харків: Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.
- Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник. Наук. ред. П. Т. Тронько; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Київ – Кам'янець-Подільський : Кондор, 2010. 240 с.
- Слюта А. М. Методика навчання географії : навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів : Десна Поліграф, 2021. 248 с.
- Топузов О. М., Самойленко В. М., Вішнікіна Л. П. Загальна методика навчання географії : підручник. Київ : ДНВП «Картографія», 2012. 512 с.
- Настільна книга молодого вчителя географії та економіки. Укл. О. М. Саввич. Харків: Ранок, 2010. 256 с.

Допоміжна література

- Бабарицька В. К., Короткова А. Я., Малиновська О. Ю. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2007. 462 с.
- Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Харків : Вид. група

«Основа», 2005. 128 с.
- Екскурсійно-туристична та краєзнавча робота з молоддю: навчально-пізнавальна й оздоровча цінність. Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Уклад. : З. М. Горова, В. В. Косенко. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. 236 с.
- Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі : курс лекцій. Тернопіль : Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. 104 с.
- Зеленська Л. І., Троценко О. В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2012. 80 с.
- Колотуха О. В., Онищенко Є. В. Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи : навчально-методичний комплекс. Кропивницький : ФОП Піскова М. А., 2016. 32 с.
- Корнєєв В. П. Форми організації навчання в школі : посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський : «Абетка», 2004. 224 с.
- Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. 144 с.
- Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1994. 191 с.
- Леоненко Н. А. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2019. 167 с.
- Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність : монографія. Харків : Видавничий центр ХНУ, 2009. 276 с.
- Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі. Київ, 2004. 228 с.
- Освітні технології : навчально-методичний посібник. За ред. О. М. Пєхоти. Київ : А.С.К., 2001. 255 с.
- Олішевська Ю. А. Туристсько-краєзнавча діяльність і моніторинг географічного середовища : навчально-методичний комплекс. Київ, 2013. 50 с.
- Олішевська Ю.А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. Київ : «ФОП Кравченко», 2020. 175 с.
- Основи краєзнавства : підручник. НАН України, Національна спілка краєзнавців України, за ред. О. П. Реєнта; вид. 2-ге, доп. Київ,2021. 376 с.
- Повалій Т. Л. Організаційно-екскурсійна діяльність: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 173 с.
- Поколодна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
- Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство : навчальний посібник. Наук. ред. П. Т. Тронько; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Київ – Кам'янець-Подільський : Кондор, 2010. 240 с.
- Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. Викладання дидактики географії : навчальний посібник. Київ : ДП «Прінт Сервіс», 2016. 240 с.
- Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. За ред. О. І. Пометун. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 191 с.
- Топузов О. М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика: монографія. Київ : Фенікс, 2007. 304 с.

Інформаційні ресурси

- Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: https://mon.gov.ua/ua
- Закон України «Про освіту»: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
- Закон України «Про повну загальну середню освіту»: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
- Закон України «Про позашкільну освіту»: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text
- Інститут модернізації змісту освіти: https://imzo.gov.ua/
- Інститут педагогіки НАПН України: https://undip.org.ua/
- Всеосвіта. Національна освітня платформа: https://vseosvita.ua/
- На Урок. Освітній проєкт: https://naurok.com.ua/
- Дія.Освіта: https://osvita.diia.gov.ua/
- Офіційний сайт Державної служби статистики України: http://www.ukrstat.gov.ua/
- Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області: http://kh.ukrstat.gov.ua/
- Сайт кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Нємця: soc-econom-region.univer.kharkov.ua
- Центр електронного навчання ХНУ імені В. Н. Каразіна: http://dist.karazin.ua/moodle/course/index.php
- EdEra – студія онлайн-освіти: https://ed-era.com/